

چکیده

مقدمه: هر ساله بلایای طبیعی به‌ویژه زلزله هزینه‌های زیادی را به کشور ایران تحمیل می‌کند. در چرخه چهار فازی مدیریت بلایا، مرحله کاهش آسیب که بیشترین میزان تأثیر را در کاهش اثرهای زلزله دارد، کمترین میزان توجه را به خود اختصاص داده است. در این پژوهش تلاش شده است به‌صورت اختصاصی و عمیق این فاز و عوامل تأثیرگذار در آن بررسی شود. پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل بومی کاهش آسیب در برابر زلزله انجام گردید.

روش: این پژوهش در سه مرحله انجام شد. ابتدا تحلیل اسناد جهت شناسایی شرایط فعلی کاهش آسیب و فرهنگ پیش‌گیری در کشور انجام شد. در این پژوهش در مرحله اول ۵۸ سند از طریق مراجعه حضوری به سازمان‌ها و جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی گردآوری گردید. از میان آن‌ها تنها ۲۸ سند با معیارهای ورود به پژوهش و هدف آن همخوانی داشت که با روش تحلیل محتوا بررسی شد. در مرحله دوم، در پژوهشی کیفی، مشارکت‌کنندگان شامل سه گروه بودند: مسئولان، خبرگان و گروهی از شهروندان. ۱۹ نفر از مسئولان و خبرگان و ۳۵ نفر از شهروندان در پژوهش شرکت داده شدند و در مجموع ۵۴ مصاحبه انجام شد. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان گروه اول و دوم، روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف از نوع نمونه‌گیری از افراد مهم و برای نمونه‌گیری از گروه سوم، از روش نمونه‌گیری استفاده از موارد بارز که در پژوهش‌هایی که جدید انجام شده است، به کار می‌رود استفاده شد. داده‌ها با استفاده از روش تماتیک تحلیل شدند. در مرحله سوم پژوهش، با استفاده از دلفی الکترونیک اعتبار مدل به‌دست‌آمده تأیید شد. میزان مشارکت خبرگان، در مرحله اول ۶۰ درصد و در مرحله دوم ۱۰۰ درصد بود.

یافته‌ها: نداشتن دغدغه نسبت به زلزله در مقابل مهم تلقی کردن آن، نقش مهم و حیاتی آموزش، رسانه و دولت در این فاز، نیاز به تقویت درک خطر مدیران در این مرحله، تفاوت در نظر گرفتن مسکن امن در هنگام مالک و مستاجر بودن، نگاه تقدیرگرایی، عملکرد شرکتهای بیمه و نیاز به اجباری شدن بیمه در این حوزه، قوانین شفاف و به روز و نیاز به توجه به آسیب پذیری غیر سازه ای مهم‌ترین طبقه‌های شناسایی شده در این پژوهش بودند.

نتیجه‌گیری: در حوزه کاهش آسیب نیاز به تصویب قوانین شفاف، کاربردی و حذف قوانین موازی اولین اولویت به نظر می‌رسد. در وهله بعد برای هر قانونی به ویژه در حوزه ساخت و ساز نیاز به ضمانت اجرایی سختگیرانه، حیاتی است. در حوزه آگاه سازی عمومی بعد درک خطر و آسیب پذیری غیر سازه ای نیاز به سرمایه گذاری آموزشی از طریق تمامی توان رسانه دارد. نیاز به بازنگری در مبحث بیمه زلزله توسط دولت نیز به شدت احساس می‌شود.

کلمات کلیدی: زلزله، کاهش آسیب، ذی‌نفعان، بیمه و آموزش